ترتب منظومه‌ای در فقر «الذي لا يحس ، ولا يجس، ولا يمس، ولا يدرك بالحواس الخمس»

در شرح صفحه هفتاد و پنجم بودیم. در مورد حدیث قبلی به اندازه وسع من طلبه صحبت شد. الآن حدیث بیست و نهم را شروع می‌کنیم.

> **«۲۹ ـ حدثنا محمد بن الحسن بن أحمد بن الوليد رحمه‌الله، قال: حدثنا محمد بن يحيى العطار، عن الحسين بن الحسن بن أبان، عن محمد بن أورمة، عن إبراهيم ابن الحكم بن ظهير، عن عبد الله بن جرير العبدي ، عن أبي عبد الله عليه‌السلام، أنه كان يقول : الحمد لله الذي لا يحس ، ولا يجس، ولا يمس، ولا يدرك بالحواس الخمس، ولا يقع عليه الوهم، ولا تصفه الألسن، وكل شيء حسته الحواس أو لمسته الأيدي فهو مخلوق، الحمد لله الذي كان إذ لم يكن شيء غيره، وكون الأشياء فكانت كما كونها ، وعلم ما كان وما هو كائن»[1].**

این روایت شریفه، شروع خیلی جذابی دارد. آیا امام علیه‌السلام، به‌خاطر تفنن در واژه‌ها و از نظر ادبی، این واژه‌ها را ردیف کرده‌اند؟ یا خیر، یک منظور دقیق، منطقی و علمی دارند که ترتیب خودش را دارد؟؛ این سؤال در اینجا مطرح است. حضرت علیه السلام می‌فرمایند: «الحمد للّه الذي لا يحس ، ولا يجس، ولا يمس، ولا يدرك بالحواس الخمس». عرض کردم از این باب است که متکلم منفردات را جدا جدا، به لحاظ سوق ادبیات بیانی و کلامی، ردیف می‌کند؟ یا خیر، حضرت علیه السلام می‌خواهند، بگویند: «لایحس» یک مرتبه است، «لایجس» مرتبه متترتب بر آن است، «لا یمس» هم بعد از آن است و بعد «لایدرک بالحواس الخمس».

در اینکه از حیث ظاهر عرفی عبارت، حمل بر تفنن و بلاغت کلام بکنیم، مشکلی نداریم. یعنی می‌توانیم، بگوییم منظور امام علیه‌السلام همین است. تفنن در کلام است و معانی هم نزدیک هم است. خلاصه، خداوند متعال را نمی‌توان دید، نمی‌توان حسش کرد. خلاصه آن یک کلمه بیشتر نیست؛ نفی محسوسیت از خداوند متعال است. آیا این است؟؛ ما مشکلی نداریم که امام به این خاطر این عبارت را آورده باشد. یا اینکه در اینجا واژه‌ها دخیل است؟ کلام، کلام امام معصوم است، آگاه به تمام معنای دقیق واژه‌ها هستند. واژه‌هایی هستند که برخی از اهل عربیت، تصریح می‌کنند

ام ترادف ندارید. یعنی دو واژه‌ای ندارید که دقیقاً مثل هم باشند. اگر این واژه‌ها این جور تفاوت داشته باشد، ممکن است امام علیه‌السلام منظوری ورای اینکه بگویید خدا محسوس نیست، دارند ای خیر؟

---

[1]. شيخ صدوق، التّوحيد، ج ۱، ص ۷۵.

بازبینی #3
ایجاد شده 29 دسامبر 2024 15:10:44 توسط ... .
به روزرسانی شده 31 دسامبر 2024 12:55:51 توسط ... .